27/11/2018

Η ομιλία του Μητρ. Δράμας στα Εγκαίνια του πνευματικού κέντρου

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Δράμας

Μεταξύ τῶν περιλάμπρων κτιρίων τοῦ ὑπόδουλου ἑλληνισμοῦ ξεχωριστή θέση κατέχει τό περιώνυμο Φροντιστήριο τῆς Τραπεζοῦντος, φάρος τηλαυγής στό πυκνό σκοτάδι τῆς δουλείας, ἑστία ἀναπτύξεως τῶν γραμμάτων καί τονώσεως τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ ἑλληνισμοῦ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Σταθμός γιά τά ἑλληνικά γράμματα στήν πάλαι ποτέ περιλάλητη πρωτεύουσα τῶν Μεγάλων Κομνηνῶν, τήν Τραπεζοῦντα, τό ἔτος 1682, γιά τήν ἵδρυση ἀπό τόν Σεβαστό Κυμινήτη τοῦ περιωνύμου Φροντιστηρίου. Ἐρχόμενος στήν Τραπεζοῦντα ὀργάνωσε, συστηματοποίησε τήν ἑλληνική παιδεία καί παράλληλα ματαίωσε τή λατινική προπαγάνδα τεθείς σημαιοφόρος τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνα ὡς σχολάρχης τοῦ Φροντιστηρίου ἀπό τό ἔτος 1683 ἕως τό 1689. Κυριολεκτικά μάτωσε γιά τήν ἵδρυση, λειτουργία καί στερέωση τοῦ Φροντιστηρίου. Ἀπό τόν φίλο καί ὑποστηρικτή του λόγιο μητροπολίτη Ἀδριανουπόλεως Νεόφυτο ζητᾶ τήν ἀποστολή βιβλίων: «...Ἐάν δέ που καί τινας τῶν χρησίμων βιβλίων ὀθεπόθεν λαβόντες πρός ἡμᾶς ἐκπέμψητε διά χειρός τοῦ αὐταδέλφου ἡμῶν Ἐλευθερίου, παρ᾽ οὗ καί τήν

τιμήν αὐτῶν λήψεσθε. Δεόμεθα μέν πολλῶν καί ἄλλων, τό δέ γε νῦν ἔχον, ἐάν που τύχητε Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου μετά σχολίων, τῶν τε νομίμων τοῦ νέου τύπου, πρός δέ καί τῶν πρακτικῶν τῶν ἁγίων συνόδων, τῶν τοιούτων καί πάνυ τήν κτῆσιν ἐπιποθοῦμεν». Τό 1688 ζητᾶ τή μεσολάβηση τοῦ Ἁγιοταφίτου Χρυσάνθου Νοταρᾶ, μαθητοῦ του, μετέπειτα πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ὥστε νά ἐνισχύσει οἰκονομικά τό Φροντιστήριο ὁ ἡγεμόνας Σερμπάν Καντακουζηνός.
Ὁ πολυγραφότατος καί περιφανέστατος τοῦ 17^{ου} αἰῶνα Τραπεζούντιος λόγιος γεννήθηκε τό 1630 στό ἡμίσεια ὥρα ἀπέχον ἀνατολικά τῆς Τραπεζοῦντος χωριό Κύμινα ἤ Χότση, ἀπό τό ὁποῖο καί ἡ ἐπωνυμία Κυμινήτης. Τά πρῶτα γράμματα τά διδάχθηκε στήν Τραπεζοῦντα. Στή συνέχεια φοίτησε στή Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή στήν Κωνσταντινούπολη, ὅπου εἶχε διδασκάλους Ἰωάννη Καρυοφύλλη τόν Βυζάντιο καί τόν Ἀλέξανδρο Μαυροκορδᾶτο, τοῦ ὁποίου καί ὑπῆρξε διάδοχος τό 1671 στή σχολαρχία τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς. Συνδέθηκε μάλιστα μαζί του μέ στενή φιλία, ὅπως φαίνεται ἀπό τήν ἀλληλογραφία τοῦ Μαυροκορδάτου, στήν ὁποία καταδεικνύεται ἡ μεγάλη ὑπόληψη καί ἀγάπη πρός τόν Τραπεζούντιο λόγιο, μαθητή καί διάδοχό του.

Ἡ σχολαρχία τοῦ Σεβαστοῦ Κυμινήτου διήρκεσε μέχρι τοῦ ἔτους 1682, ὁπότε λόγῳ ραδιουργιῶν καί ἄλλων ἀναστατώσεων παραιτήθηκε.

Ἐνῶ προσκλήθηκε στή Ρωσία γιά νά διδάξει τήν Ἑλληνική γλῶσσα ἀπό τόν μαθητή του ἱεροδιάκονο Τιμόθεο στήν ἑλληνική σχολή πού ἵδρυσε στή Μόσχα ὁ πατριάρχης Νίκων γιά τήν καταπολέμηση «τῶν διά τήν ἀμάθειαν ἀναθρωσκουσῶν κατά τήν ἀρκτῴαν ταύτην χώραν αἱρέσεων», προτίμησε νά συνδράμει τή γενέθλια πόλη, τήν Τραπεζοῦντα, καμπτόμενος ἀπό τίς παρακλήσεις τῶν συμπατριωτῶν του.

Ἐπιτακτική πρόβαλλε ἡ ἀνάγκη νά τεθεῖ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀγῶνα γιά τήν καταπολέμηση τῆς λατινικῆς προπαγάνδας πού ἐνέσκηψε στήν Τραπεζοῦντα. Οἱ προβατόσχημοι παπικοί λύκοι, οἱ Ἰησουΐτες, ἐκμεταλλευόμενοι τά δεινά τοῦ Γένους, ὑπό τό πρόσχημα τῆς παραμυθίας καί προστασίας τῶν χειμαζομένων χριστιανῶν, παρουσιάσθηκαν ὡς συμπαραστάτες τῶν διωκομένων, ἐνῶ στήν πραγματικότητα ἦσαν σπορεῖς ζιζανίων καί προπαγανδιστές τῆς λύμης τοῦ παπισμοῦ.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἐνδιαφερόμενος γιά τά τῆς πατρίδος του καί πληροφορούμενος ἀπό τούς ἀποδημοῦντες στήν Κωνσταντινούπολη συμπατριῶτες του τήν ζοφερή κατάσταση τῆς ἐκπαιδεύσεως στή γενέτειρά του, τήν ὁποία ἐπιδείνωσε ἡ ἄφιξη Ἰησουϊτῶν μοναχῶν, ἐγκατέλειψε τήν Κωνσταντινούπολη καί πῆγε στήν πρώτη γραμμή τοῦ πυρός πρός ἀπόκρουση τῶν ἀποστόλων τοῦ παπισμοῦ, ἀναλαμβάνοντας τήν καθηγεσία μέ εὐτελέστατο βεβαίως μισθό.

Ὁ ζηλωτής τῶν πατρικῶν παραδόσεων διδάσκαλος δέν διέφυγε τή μῆνι τῶν μηχανορράφων μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπιχείρησαν νά τόν τυφλώσουν μέ τή χρήση καυστικῶν κατόπτρων. Γλύτωσε τήν τύφλωση κατανοήσας τήν ἀπόπειρα ἐγκαίρως. Οἱ πολέμιοί του παραδεχόμενοι τήν ἧττα τους ἐγκατέλειψαν τούς Ἕλληνες καί στράφηκαν πρός τούς Ἀρμενίους καί προσηλύτισαν τρεῖς, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν οἱ γενάρχες τῶν ἀρμενοκαθολικῶν τῆς Τραπεζοῦντος. Συνήθιζε νά περιέρχεται τήν πόλη παρακολουθῶντας ἄν οἱ λατίνοι συνεχίζουν τήν ἁλίευση ἀδυνάμων καί ἀδαῶν πολιτῶν. Σέ κάποια ἀπ᾽ αὐτές ὑπῆρξε αὐτόπτης ἑνός σοβαροῦ συμβάντος. Εἶδε στόν δρόμο ἕναν πελώριο καί πάνοπλο γενίτσαρο νά ἐπιπλήττει κάποιον ἱερέα. Δέν πέρασαν λίγα λεπτά ἀπό τήν ἀπομάκρυνση τοῦ γενιτσάρου, καί ὁ Κυμινήτης ρωτοῦσε μέ ἐνδιαφέρον γιά τή μεταξύ των στιχομυθία. Ὁ ἱερέας τοῦ εἶπε ὅτι ὄχι μόνο δέν τόν κακοποίησε, ἀλλά τοῦ ἔδωσε χρυσᾶ νομίσματα γιά νά τελέσει μνημόσυνο ὑπέρ τῶν ἀποθανόντων χριστιανῶν γονέων του. Μέ θαυμασμό ὁ Σεβαστός ἀναφώνησε: «ὁ γεννήσας υἱόν οὐκ ἀπέθανε»· καί παρότι παρῆλιξ ἀποφάσισε νά νυμφευθεῖ. Ἡ σύζυγός του, ἀπό οἰκογένεια ἀστῶν τῆς Τραπεζοῦντος, ἀπέκτησε θυγατέρα, ἀπό τήν ὁποία κατάγεται ὁ οἶκος τῶν Σεβαστοπούλων τῆς Τραπεζοῦντος. Ἔγγονός του ἦταν ὁ λόγιος ἱερομόναχος Ἰγνάτιος Βαζελιώτης.

Μετά τήν ἵδρυση τοῦ Φροντιστηρίου καί τήν ἐκδίωξη τῶν Ἰησουϊτῶν ὁ Κυμινήτης προσκλήθηκε ὡς σχολάρχης στό Βουκουρέστι. Μέ τήν εὔνοια καί προστασία τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας τό λειτουργοῦν Ἑλληνικό Σχολεῖο στή Μονή τοῦ ἁγίου Σάββα τό προήγαγε σέ Αὐθεντική Ἀκαδημία, τήν ὁποία διηύθυνε καί δίδαξε γιά μία δωδεκαετία. Ὁ Σεβαστός ἀπεβίωσε στό Βουκουρέστι στίς 6 Σεπτεμβρίου τοῦ 1702, ἡμέρα Κυριακή. Μέ ἐπιστολή πού ἐστάλη ἀπό τό Βουκουρέστι πρός τόν Τραπεζοῦντος Νεκτάριο μέ ἡμερομηνία 17 Σεπτεμβρίου 1702 διαβιβάζεται ἡ τελευταία θέλησή του. Στήν ἐπιστολή πού δημοσίευσε ὁ Κεραμεύς Παπαδόπουλος ἀναφέρονται καί τά ἑξῆς: «Ἀσθενήσας ὁ Σεβαστός ἡμέρας 15 μετέστη τῶν προσκαίρων 6ῃ τοῦ Σεπτεμβρίου καί ἐνεταφιάσθη παρόντων ἀρχιερέων, ἱερέων, ἱερομονάχων καί κοσμικῶν, κάμνοντας πρότερον εὐχέλαιον καί ἐξομολογηθείς καί μεταλαβών». Ἀποκαλεῖται στήν ἐπιστολή ὡς: «ἡ πανσοφωτάτη μέλισσα, ἡ καλλικέλαδος γλῶσσα καί ἡ πηγή ἀνεξάντλητος, ὁ τῆς εὐσεβείας ὑπέρμαχος καί

τῆς ἀσεβείας ἀντίπαλος, τό καύχημα τοῦ γένους τῶν χριστιανῶν, ὁ σοφώτατος καθηγεμών καί διδάσκαλος».

Μέ διαθήκη του, ὅπου ἀνέφερε τά χειρόγραφα καί τά βιβλία πού εἶχε στήν προσωπική του βιβλιοθήκη, τά δώρισε στή Μητρόπολη Τραπεζοῦντος «ἐπί τό μνημονεύεσθαι παρρησίᾳ ἐν πάσαις ταῖς αὐτόθι ἐκκλησίαις πρός ψυχικήν αὐτοῦ σωτηρίαν καί ὠφέλειαν, τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι καί ὅτι πλείστοις ἑτέροις ἐπιτιμίοις παραδούς τούς τολμήσοντάς ποτε σφετερίσαί τι καί ἰδιοποιῆσαι πολλά ἤ ὀλίγα ἐκ τῶν αὐτοῦ βιβλίων».

Ὅμως ὁ σύζυγος τῆς θυγατέρας του καί ἄλλοι συγγενεῖς του δέν ἐξεπλήρωσαν τή θέλησή του, καί τά ἰδιοποιήθηκαν, μέ ἀποτέλεσμα ὁρισμένα ἀπό αὐτά νά βρεθοῦν στίς βιβλιοθῆκες τοῦ Φροντιστηρίου Τραπεζοῦντος, στίς μονές Βαζελῶνος, Σουμελᾶ, Περιστερεῶτα, στό ἁγιοταφίτικο μετόχιο στήν Κωνσταντινούπολη, καί ἴσως στό Ἅγιον Ὄρος, στή Ρουμανία καί σέ ἰδιῶτες. Ἡ Ἑλληνική κοινότητα τῆς Τραπεζοῦντος διά τοῦ μητροπολίτου Ἀνανίου Β΄ (1736-1764) προκάλεσε τήν ἔκδοση ἀφοριστικοῦ γράμματος τό 1744 ἐπί τῆς Γ΄ πατριαρχείας Παϊσίου Β΄ (1744-1748). Ὅσα μετά τό ἀφοριστικό ἀπεδόθησαν στή Μητρόπολη, περιῆλθαν στή βιβλιοθήκη τοῦ Φροντιστηρίου Τραπεζοῦντος.

Ὁ Σεβαστός Κυμινήτης, ὁ θεμελιωτής καί ὀργανωτής τοῦ περιωνύμου Φροντιστηρίου τῆς Τραπεζοῦντος, δικαίως ἀνήκει στή χορεία τῶν Διδασκάλων τοῦ Γένους. Ἀπό τό Φροντιστήριο τῆς Τραπεζοῦντος προῆλθε ὁλόκληρη σειρά λογίων κληρικῶν καί λαϊκῶν, οἱ ὁποῖοι μέ τή δράση καί τά συγγράμματά τους συνέβαλαν τά μέγιστα στήν ἀναγέννηση τοῦ Γένους στήν τότε ὀθωμανική αὐτοκρατορία, καί ὅσοι ἀπό αὐτούς ἔδρασαν καί δίδαξαν στή Ρουμανία ὑπῆρξαν ἀπό τούς σπουδαιότερους ἐργάτες τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ρουμανικοῦ Ἔθνους.

Ὁ Τάσος Γριτσόπουλος στέκεται μέ δέος μπροστά στό ἔργο τοῦ Κυμινήτη: «Ἡ πανεπιστημοσύνη τοῦ Σεβαστοῦ μᾶς κρατεῖ ἐκπλήκτους ἐμπρός εἰς τό πολύ καί πολύμορφον ἔργον αὐτοῦ, τό φιλολογικόν, τό φιλοσοφικόν, τό διδακτικόν καί ἐποικοδομητικόν».

Οἱ κυριότερες φάσεις τῆς λειτουργίας τοῦ Φροντιστηρίου μετά τήν ἵδρυσή του τό 1682 εἶναι ἡ στέγασή του :

1) στό μετόχι τῆς Μονῆς Περιστερεῶτα ὡς τό 1700,

2) σέ κτίριο τῆς πόλεως μέ διευθυντή τόν μοναχό Νικόδημο ὡς τό 1778,

3) στή οἰκία τοῦ Ἠλία Κανδήλογλου στήν ἐνορία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀπό τό 1778 ὥς τό 1784,

4) στό μετόχι τῆς Μονῆς Περιστερεῶτα ὡς τό 1843/1845,

5) σέ κτίριο κοντά στήν παραλία τῆς πόλεως ἀπό τό 1845 ὥς τό 1899 μέ ἐνέργειες τοῦ τότε μητροπολίτη Τραπεζοῦντος Κωνσταντίου Α΄ καί 6) στό μεγαλοπρεπές κτίριο πού οἰκοδομήθηκε στή θέση τοῦ παλιοῦ τό 1899, γιά νά ἐγκαινιασθεῖ τό 1902, διατηρούμενο ὡς σήμερα.

Τά ἐγκαίνια τοῦ περιλάμπρου κτιρίου πραγματοποιήθηκαν μέ λαμπρότητα στίς 14 Σεπτεμβρίου 1902 καί ὅπως στήν ἔκθεσή του πρός τό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος ὁ πρόξενος Διονύσιος Βιτάλης ἀναφέρει : «Διά τό κολοσσιαῖον Φροντιστήριον, ὅπερ συμπεριλαμβάνει ἐκτός τῶν γυμνασιακῶν τάξεων Ἀστικήν Σχολήν καί Δημοτικόν Σχολεῖον, ἐδαπανήθησαν 12.000 περίπου λίραι. Τό ἐκπαιδευτικόν τοῦτο ἵδρυμα κινεῖ τόν θαυμασμόν τῶν περιοίκων λαῶν καί ἔσεται ὁ φωτοβόλος ἀστήρ, ὅστις θά φωτίσῃ καί θά διαλύσῃ τά εἰς τήν Ἀνατολήν του εὑρισκόμενα μαῦρα καί σκοτεινά τῆς δουλείας νέφη».

Τό 1920 ὑπῆρξε «κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος» τό τελευταῖο ἔτος τῆς ἐπί δύο καί πλέον ἑκατονταετίες εὐεργετικῆς καί καρποφόρου σταδιοδρομίας τοῦ ἀνωτάτου αὐτοῦ ἐκπαιδευτηρίου στό ὁποῖο ὀφείλεται ἡ ἐθνική καί ἠθική ἀνάπτυξη τοῦ ἑλληνισμοῦ τοῦ Πόντου.

Μέχρι σήμερα ὀρθώνεται ἐπιβλητικό, περήφανο, μεγαλόπρεπο στήν παραλία τῆς Τραπεζοῦντος, δίνοντας τή μαρτυρία του ὡς κέντρου παιδευτικοῦ, ἀφοῦ γιά αἰῶνες δεχόταν στήν ἀγκαλιά του τά παιδιά τοῦ Πόντου καί τῶν γειτονικῶν περιοχῶν, πού διψασμένα γιά μάθηση ἔτρεχαν νά στεγασθοῦν στίς φιλόξενες αἴθουσές του.

Γιά τόν ἑλληνισμό τοῦ Πόντου πού ξεριζώθηκε βίαια, δέν θά παύει νά εἶναι κάτι ἀπό τή σάρκα καί τό αἷμα του, κάτι πού σάν φωτοβόλο ἀστέρι θά τόν ὁδηγεῖ ὄχι μόνο ν' ἀναπολεῖ τά περασμένα, ἀλλά νά ὁραματίζεται τό μέλλον, νά χαλυβδώνει τήν ψυχή καί νά φλογίζει τήν πίστη του στό πεπρωμένο τῆς φυλῆς.

Τό ἑλληνικό κράτος θά ἔπρεπε νά προσέξει ἰδιαίτερα τό Φροντιστήριο καί νά ὁραματιστεῖ τήν στέγαση σ' αὐτό Πανεπιστημιακῆς ἕδρας μελέτης καί διδασκαλίας τῆς Ποντιακῆς διαλέκτου.

Ἡ μαρτυρική μας Μητρόπολη τό ἀνακαινισμένο πνευματικό της κέντρο τό ὀνόμασε «Ἑλληνικό Φροντιστήριο Τραπεζοῦντος» γιά νά συμβάλλει μέ τήν ὀνοματοδοσία

αὐτή στή διάσωση τῆς ἱστορικῆς μνήμης, νά τιμήσει τοῦ σεπτούς διδασκάλους τοῦ Γένους καί νά ὑπενθυμίσει τούς σκοπούς τῆς ἐθνικῆς παιδείας, πού εἶναι ἡ διάσωση καί διατήρηση τοῦ ἑλληνισμοῦ μέ ὅπλα ἀκαταμάχητα τήν ὀρθόδοξη πίστη καί τήν ἑλληνική γλῶσσα, ὅπλα ἀναγκαιότατα γιά τήν «ἐκβαρβαρισθεῖσα» πνευματικά ἐποχή μας.